

TEMAT LEKCJI: *Film mówiony 3* Wojciecha Bąkowskiego jako przykład inspiracji twórczością non-camerową Juliana Antonisza

PRZEDMIOT

wiedza o kulturze, plastyka, zajęcia artystyczne

ETAP EDUKACYJNY

szkoła ponadgimnazjalna

KOMENTARZ:

Scenariusz może być realizowany w dwóch wersjach:

1. Po omówieniu twórczości Juliana Antonisza.
2. Samodzielnie – jako odrębna jednostka lekcyjna, wówczas należy wcześniej poprosić uczniów o zapoznanie się z filmami i biografią Juliana Antonisza. Elementy scenariusza można wykorzystać na lekcji języka polskiego, omawiając zagadnienia z zakresu nauki o języku.

CZAS TRWANIA

90 minut

HASŁA PROGRAMOWE:

- edukacja filmowa
- film animowany
- technika non-camerowa
- subkultura
- stylizacja językowa

CELE LEKCJI

Uczeń potrafi:

- odnaleźć we współczesnym filmie animowanym elementy inspirowane twórczością Juliana Antonisza
- analizować dzieło filmowe z wykorzystaniem języka filmu
- odnaleźć w tekstach filmowych i literackich elementy stylizacji językowej
- wskazać powinowactwa tekstu kultury, języka z określoną subkulturą

METODY PRACY

praca z tekstem filmowym i literackim, konstruowanie mapy myśli, dyskusja

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Film mówiony 3 Wojciecha Bąkowskiego (2008) dostępny na stronie www.otwartazacheta.pl, plansza do konstruowania mapy myśli oraz pisaki; fragment powieści Doroty Masłowskiej *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną*

PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ

Uczniowie powinni przed zajęciami obejrzeć filmy Juliana Antonisza, korzystając z dostępnych źródeł (Filmoteka Szkolna; *Antologia polskiej animacji eksperymentalnej*, Polskie Wydawnictwo Audiowizualne, Warszawa; *Antologia polskiej animacji*, Polskie Wydawnictwo Audiowizualne, Warszawa) oraz zapoznać się z biografią, działalnością artystyczną Juliana Antonisza. Uczeń lub uczniowie zainteresowani sztuką współczesną przygotowują informacje dotyczące Wojciecha Bąkowskiego

tekst: Iwona Kulpa-Szustak
projekt graficzny:
Anna Piwowar

zdjęcie © Danuta, Sabina,
Malwina Antoniszczak

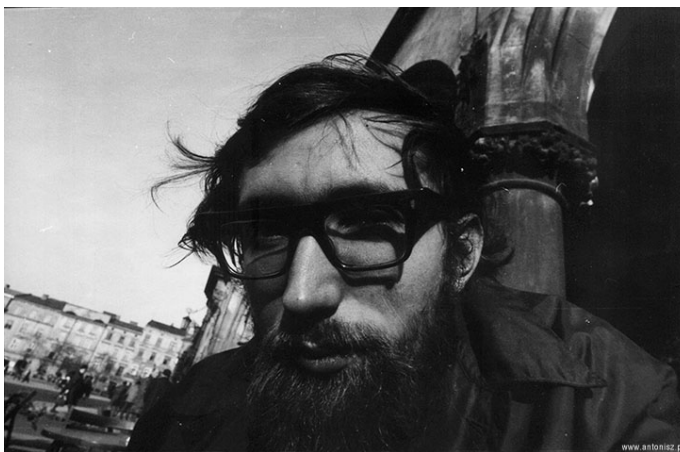
tekst konspektu
dostępny
na licencji Creative
Commons Uznanie
autorstwa-Na tych
samyh warunkach 3.0
Polska.
Treść licencji na stronie:
<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/legalcode>

PRZEBIEG LEKCJI

1. Nauczyciel rozdaje karty pracy (załącznik 1) i prosi, aby uczniowie stworzyli CV Juliana Antonisza na podstawie zebranych informacji o artyście:

Julian Antoniszczak
na Rynku Głównym
w Krakowie
— autoportret, lata 60.
© Danuta, Malwina
i Sabina Antoniszczak
www.antonisz.pl

JULIAN JÓZEF ANTONISZ (WŁAŚCIWIE ANTONISZCZAK)

INFORMACJE OSOBISTE

ur. 1941, Nowy Sącz
starszy brat Ryszarda „Antoniusa” Antoniszczaka
(reżysera filmów animowanych i pisarza)
żonaty
dwie córki: Sabina i Malwina
związany z rodziną, uwielbiał bawić się ze swoimi córkami, twórczo
ingerował w ich zabawy i zainteresowania

WYKSZTAŁCENIE

Wydział malarstwa i grafiki krakowskiej ASP (m.in. Pracownia Rysunku
Filmowego pod kierunkiem Kazimierza Urbańskiego), dyplom 1965 pod
kierunkiem prof. Konrada Szrednickiego i prof. Witolda Chomicza

średnia szkoła muzyczna – dyplom w klasie fortepianu

PRAKTYKA ZAWODOWA

1986 – *Światło w tunelu*
1981–1986 – *Polska Kronika Non-Camerowa* nr 1–12
1980 – *Pan Tadeusz. Księga 1. Gospodarstwo*
1979 – *Ostry film zaangażowany*
1978 – filmy *Co widzimy po zamknięciu oczu i zatkaniu sobie uszu*, *Dziadowski blues non camera*, *czyli nogami do przodu*, *Ludzie więdną jak liście*

1977 – *Słońce* — film bez kamery, Katastrofa
1976 – *Film grozy*
1975 – *Film o sztuce... (biurowej)*, *Bajeczka międzyplanetarna*
od 1974 – Studio Filmów Animowanych w Krakowie
1974 – film *Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia*
1973 – filmy *Strachy na lachy*, *Te wspaniałe bąbelki w tych pulsujących limfocytach*
1972 – film *Tysiąc jeden drobiazgów*
1971 – film *Jak działa jamniczek*
1970 – filmy *Jak nauka wyszła z lasu*, *Jak to się dzieje, pyta Agnisia, że na ekranie widzimy misia*
1969 – film *W szponach sexu*
1968 – współzałożyciel i pracownik krakowskiej filii warszawskiego Studia Miniatur Filmowych (od 1974 Studio Filmów Animowanych w Krakowie)
1967 – debiut reżyserski *Fobia*

– konstruowanie maszyn: pantografów, animografów, sonografów (używanych do pracy nad filmami)
– tworzenie pomysłów, bogatej dokumentacji pracy twórczej, zapisków, ilustracji, wykresów, które później dawały początek filmom

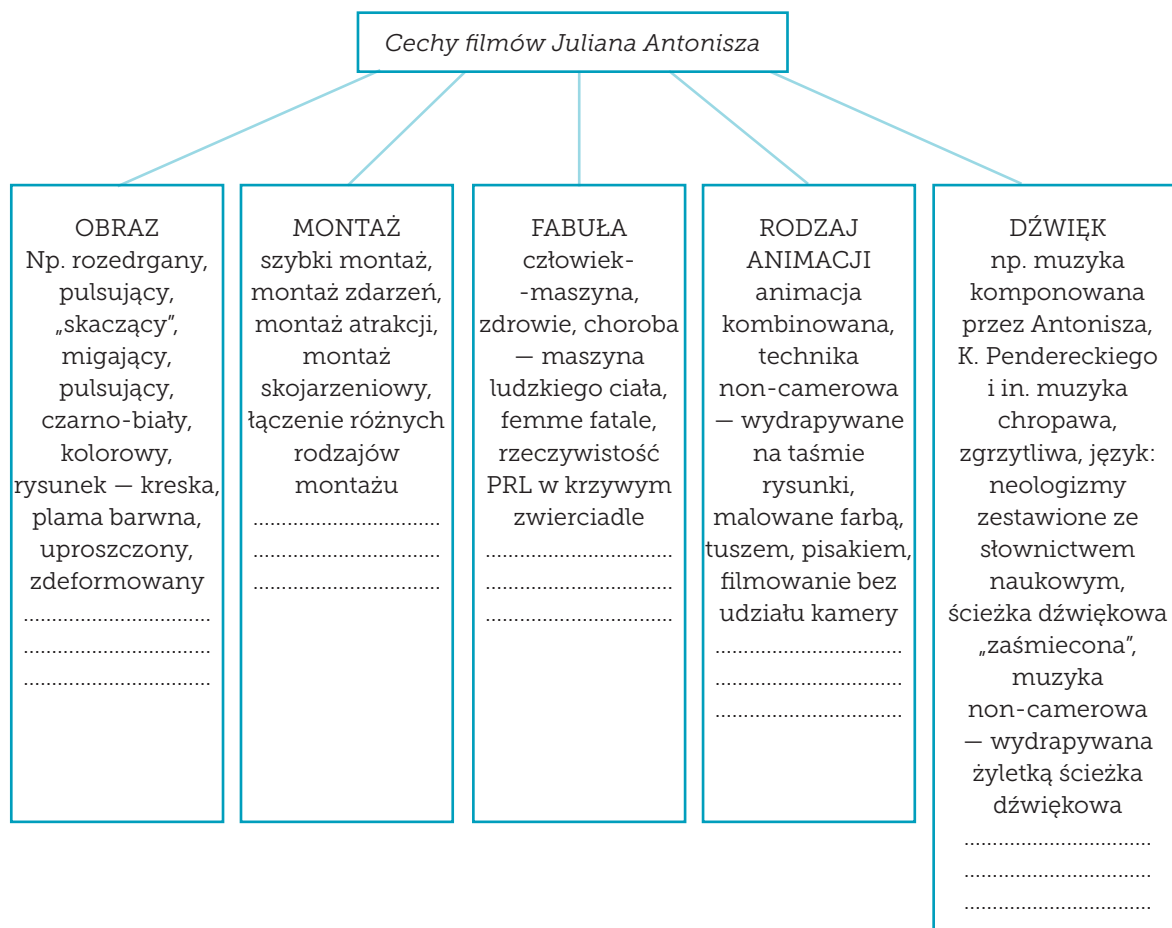
OSIĄGNIĘCIA

1987 – Nagroda Ministra Kultury i Sztuki – Szefa Kinematografii za osiągnięcia w roku 1986
1986 – Nagroda jury FICC na XXXII festiwalu filmów krótkometrażowych w Oberhausen za *Światło w tunelu*
1984 – Wyróżnienie specjalne jury FICC w zestawie retrospektywnym SFA na XXX festiwalu filmów krótkometrażowych w Oberhausen za *Fobię*, *Kilka praktycznych sposobów na przedłużenie sobie życia* oraz za *Dziadowski Blues – non camera, czyli nogami do przodu*
1984 – Nagroda Główna oraz Nagroda jury FIPRESCI na XXX festiwalu filmów krótkometrażowych w Oberhausen za *Polską Kronikę Non-Camerową Nr 6*
1982 – Nagroda główna „Brązowy Lajkonik” na XXII OFFK w Krakowie za *Polską Kronikę Non-Camerową Nr 1*
1981 – Nagroda Ministra Kultury i Sztuki – Szefa Kinematografii za osiągnięcia w roku 1980
1980 – Grand Prix „Złoty Lajkonik” na XX OFFK i „Brązowy Smok” na XVII MFFK w Krakowie za *Ostry film zaangażowany – non camera*
1972 – Nagroda główna „Brązowy Lajkonik” na 12. Ogólnopolskim Festiwalu Filmów Krótkometrażowych w Krakowie za *Jak działa jamniczek*
1971 – I Nagroda „Złote Koziółki” w grupie filmów animowanych na II Ogólnopolskim Festiwalu Filmów dla Dzieci i Młodzieży w Poznaniu za *Jak nauka wyszła z lasu*
1969 – Nagroda na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Tours za *W szponach seksu*

HOBBY

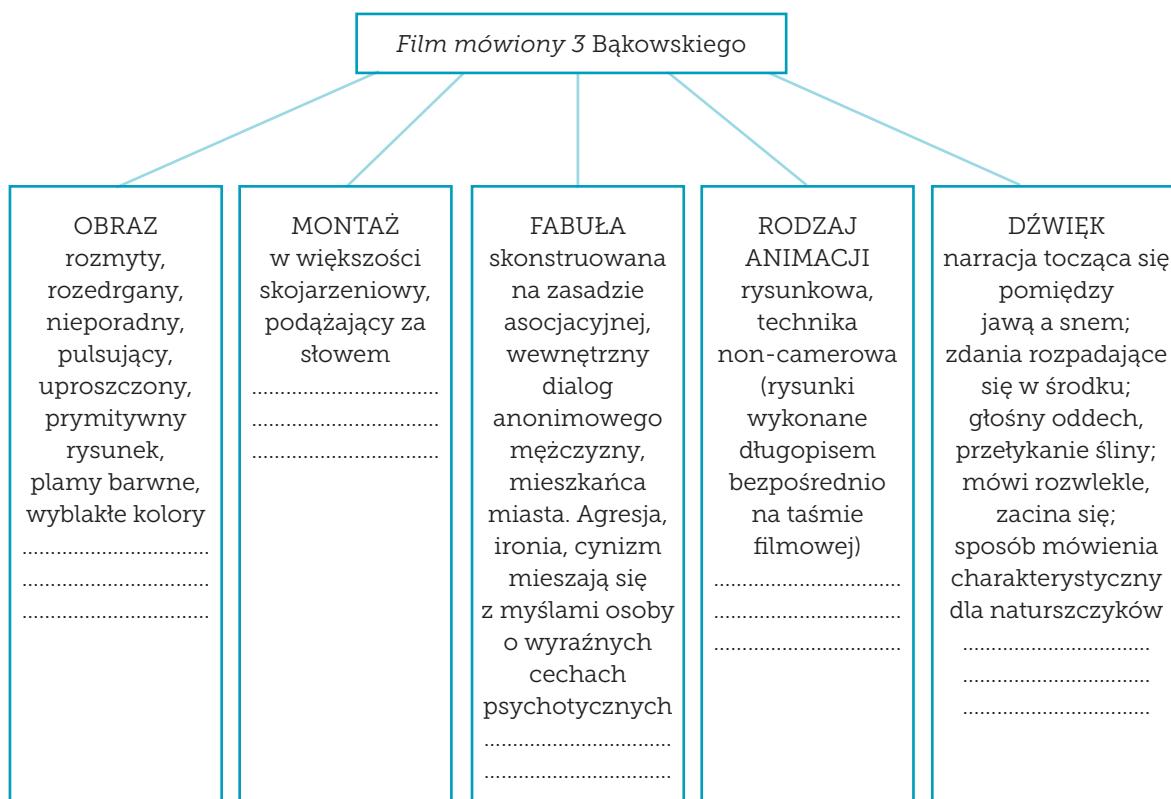
konstruowanie radylek, pszczelarstwo, muzyka jazzowa, medycyna alternatywna, konstruowanie maszyn (np. dla córki Sabiny, która była niejadkiem wymyślał maszyny służące do podawania jedzenia), mechanika, samochody (np. w czasie studiów na ASP zbudował samochód z dwóch rowerów, silnika i budy dorożkarskiej)

2. Konstruowanie mapy myśli *Cechy filmów Juliana Antonisza*, np.

3. Nauczyciel inicjuje rozmowę dotyczącą fascynacji współczesnych młodych artystów twórczością Antonisza. Jakie mogą być przyczyny tej fascynacji? (np. oryginalna forma, eksperyment artystyczny, sposób wykonania filmu, groteskowe fabuły, fascynacja latami 70. i 80. i inne...). Prezentacja postaci artysty Wojciecha Bąkowskiego przez chętnego ucznia lub nauczyciela np:
- Wojciech Bąkowski — pseudonim WuEsBe, urodził się w 1979 roku w Poznaniu, absolwent poznańskiej ASP, performer, założyciel i lider zespołów muzyki alternatywnej — Czykita, KOT, Nivea; autor tekstów, autor słuchowisk, twórca filmów animowanych. Stworzył grupę artystyczną Penerstwo (zainteresowanie rzeczywistością miejskich blokowisk; Tadeusz Kantor wymyślił termin „rzeczywistość najniższej rangi”, czyli ta, do której każdy ma dostęp — ten termin doskonale pasuje do dokonań i obszaru zainteresowań grupy Penerstwo. Słowo pochodzi z gwary poznańskiej, trudno je wyjaśnić, pener to nie żulik, chuligan, ale raczej „złe towarzystwo”, to pewien styl bycia, nonszalancki, obcesowy — penerem może być pijak spod budki z piwem i prezes dużej firmy). W 2008 roku Bąkowski wygrał konkurs *Spojrzenia* na najbardziej obiecującego młodego polskiego artystę w 2009 roku. Jego filmy animowane pokazywane były w nowojorskim New Museum. W 2011 roku otrzymał Paszport Polityki w kategorii sztuki wizualne.
4. Podział uczniów na grupy, każda grupa zwraca uwagę na inne elementy filmu. Kategorie takie same jak na skonstruowanej mapie myśli (obraz, montaż, fabuła, rodzaj animacji, dźwięk)
5. Projekcja *Filmu mówionego 3* Wojciecha Bąkowskiego
6. Wypełnianie mapy myśli zapisami dotyczącymi filmu Wojciecha Bąkowskiego w kontekście twórczości Antonisza (uczniowie zapisują spostrzeżenia na karteczkach i nakleją w odpowiednich miejscach)

7. Mapa myśli – *Film mówiony 3* Wojciecha Bąkowskiego

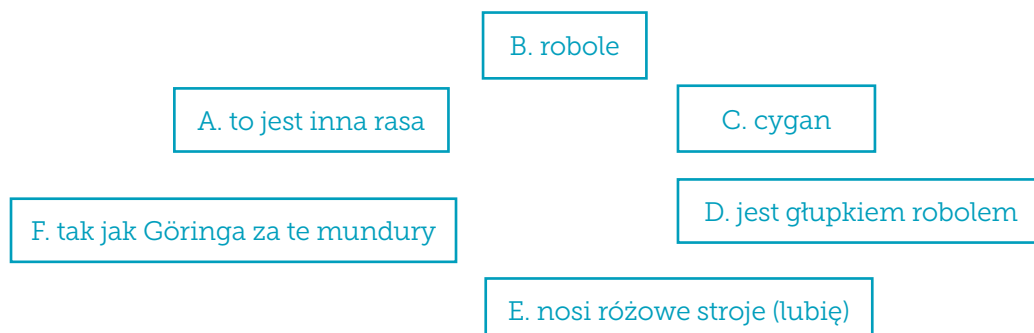
8. Nauczyciel zwraca uwagę na różnice pomiędzy filmami Antonisza a filmem Bąkowskiego, swoiste cechy filmu, sposób konstruowania fabuły w *Filmie mówionym 3*:

- strumień świadomości
- wolne skojarzenia
- łańcuch skojarzeń
- technika zapisu automatycznego

9. Tworzenie schematu: łańcucha skojarzeń, a jednocześnie dyskusja nad prowokacyjnymi elementami, fragmentami *Filmu mówionego 3* (np. swastyki, krzyże z Chrystusem)

Przykład 1

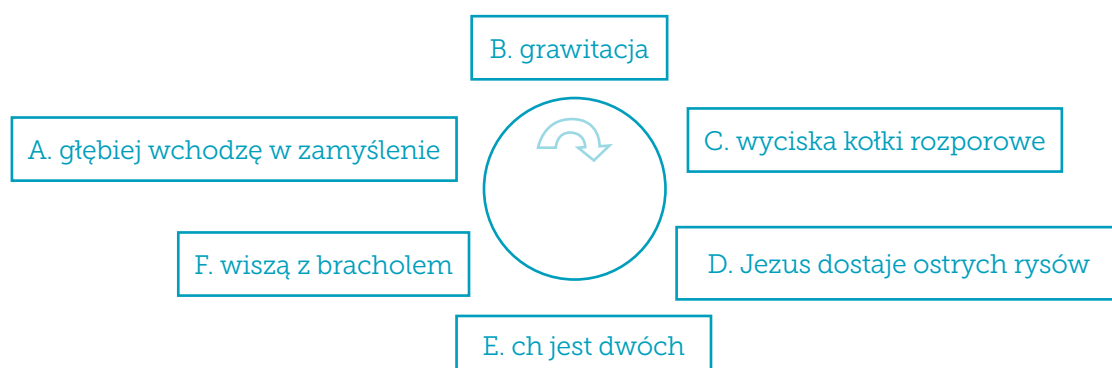
to jest inna rasa ci robole tutaj cygan drze mordę na wszystkie bachory
swoje ja go nie rozumiem ale wygląda mi że jest głupkiem robolem tylko że nosi różowe
stroje a to go przynajmniej tam za coś lubię tak jak Göringa za te mundury wszystkie

Sposób myślenia o innych ludziach jako o głupkach, robotach przypomina wartościowanie nazistów, stąd pojawiająca się w filmie swastyka. Poprzez łańcuch skojarzeń artysta demaskuje postawy ludzi, ich sposób myślenia o innych jako o gorszych.

Przykład 2

coraz
głębiej wchodzę w zamyślenie ale nic nie myślę mam tylko uczucie trochę jadę pustym
tirem bez niczego w sobie pogłos tu hałowy mam w naczepie dookoła grawitacja jest że ci
mówię wyciska kołki rozporowe / Jezus dostaje ostrych rysów normalnie i w ogóle ich jest
dwóch chyba nie wiem wiszą z bracholem za szybami się robi szybko i ciemno

Wizaja bohatera filmu to wynik wpatrywania się w krzyż. Pojawia się tu wyobrażeniowa podróż tirem oraz siła grawitacji, która wyciska kołki rozporowe, Chrystus na krzyżu staje się obrazem podwojonym.

10. Podsumowaniem tej części lekcji powinna być konstatacja dotycząca poruszania trudnych tematów w sztuce: motywy religijne, symbole historyczne często stają się przedmiotem prowokacji. Służy to demaskowaniu określonych stereotypów, ukazuje aktualność pewnych zagadnień, które uważamy za historyczne.
11. Nauczyciel rozdaje kartki z zapisem ścieżki dźwiękowej filmu Bąkowskiego – uczniowie analizują język *Filmu mówionego 3*. Pisakami w różnych kolorach uczniowie podkreślają elementy języka należące do różnych kategorii:
 - neologizmy
 - kolokwializmy
 - onomatopeje
 - elementy charakterystyczne dla języka mówionego
 - żart językowy
12. Dyskusja dotycząca języka i spostrzeżenia:
Jest to język mówiony, jest to stylizacja językowa na język młodzieżowej subkultury, zestawienie słownictwa naukowego i należącego do gwary środowiskowej, obraz i język tworzą specyficzną jakość – eksperyment w dziedzinie obrazu i języka.
13. Nauczyciel podaje przykłady innych eksperymentów w języku, np.:
Film animowany *Warzywniak* Andrzeja Barańskiego (Edward Dwurnik jest autorem obrazów użytych do animacji – przykłady malarstwa na stronie www.otwartazacheta.pl), Dorota Maślowska *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną*. Eksperymenty w języku nie są odkryciem współczesnej kultury, wcześniejszymi eksperymentatorami w tej dziedzinie byli Marcel Proust (*W poszukiwaniu straconego czasu*), James Joyce (*Ulysses*). Można wyświetlić fragment filmu lub rozdać fragmenty powieści Maślowskiej (załącznik 3).
14. Wnioski, np.:
Sztuka współczesna wytwarza teksty kultury będące palimpsestem. Artyści korzystają z dorobku wcześniejszych twórców, łączą różne stylistyki i estetyki. Sięganie po elementy należące do „rzeczywistości najniższej rangi”, nie oznacza degradacji sztuki, artyści świadomie łączą cechy kultury popularnej z nawiązaniami do kultury wysokiej. Korzystanie z wcześniejszych tekstów kultury, które stają się źródłem inspiracji, są wyrazem szacunku wobec dokonań wcześniejszych artystów, takich jak Julian Antoniś, którzy wpłynęli na rozwój określonej dziedziny sztuki. Jednocześnie współcześni

twórcy wnoszą nowe elementy do swoich prac, a także posługują się prowokacją, chętnie sięgając po symbole religijne, symbole narodowe, erotykę.

PRACA DOMOWA

Do wyboru:

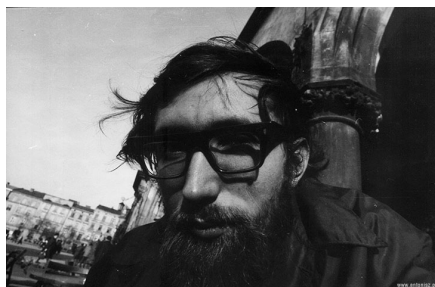
1. Napisz scenariusz filmu inspirowanego twórczością Antonisza/Bąkowskiego
2. Narysuj scenariusz obrazkowy filmu inspirowanego twórczością Antonisza/Bąkowskiego
3. Zrób kilkuminutowy film animowany inspirowany twórczością Antonisza/Bąkowskiego (zadanie dla 4–5 osobowej grupy)
4. Wybierz dowolny tekst literacki, publicystyczny i dokonaj stylizacji na język wybranej subkultury.

BIBLIOGRAFIA

Antonisz: Technika jest dla mnie rodzajem sztuki, pod red. Joanny Kordjak-Piotrowskiej, Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki, Muzeum Narodowe w Krakowie, Warszawa 2013
Anna Theiss, *Lepienie sztuki*, „Sukces” 2011, nr 3
http://www.culture.pl/baza-film-pelna-tresc/-/eo_event_asset_publisher/eAN5/content/julian-jozef-antonisz-antoniszczak, dostęp 20.02.2013.

Załącznik 1

Julian Antoniszczak
na Rynku Głównym
w Krakowie
– autoportret, lata 60.
© Danuta, Malwina
i Sabina Antoniszczak
www.antonisz.pl

IMIĘ I NAZWISKO

INFORMACJE OSOBISTE

WYKSZTAŁCENIE

PRAKTYKA ZAWODOWA

OSIĄGNIĘCIA

HOBBY

Załącznik 2

Zapis monologu bohatera-narratora *Filmu mówionego 3*

Tu taki pokój tyka stoi może leci nie wiem trzeba odsłonić te za oknem no ty patrz rzeczywiście widać te powidoki ta ma boczki ale gruba dosyć nie? w sumie bardziej już nie będzie bo to się ubiło już tak w genach jest powiedziane ile masz rosnąć i jeść no także wszystko wiadomo tylko rak ma załatwione że sobie tam rośnie ile chce na zawsze w pokoju obok tam jest karmiony ciastka jakieś coś różne glukoza jakaś ogólnie to tam wiesz okno już zatyka ciałem no i to jest czerniak to sobie wyobraź jak tam jest zaciemnione całe domy chaty wiary wszystko pozatykane ten od rur tu ale sapie i śmierdzi z rur naprawia to mi tu na całą kuchnię co on śpi? że tak sapie? tak się oddycha i ten pachnie jak się śpi przygryzłem w nocy muchę bo weszła do ten do buzi ci mówię miała smak wszystkiego firan i cioci kruszonki taki skoncentrowany w jednej tej kropli zielony metalik smak wszystkiego tłusty latający i teraz wszystko wiem o wszystkich jak zamknę oczy ten sobie tu w tramwaju tam sobie robi że mu cała kurtka tu faluje widzisz? no gdzie on ma tą rękę? ta tutaj fffff wydmuchuje jak najdalej siwy ten nikotynę przez taki dzióbek taką kółko-szminkę w bok pod ciśnieniem ten się boi wejść do 108 już wychodzi z siebie tu się wije żeby tylko nie wejść o ten śpi i leci tak się wspina takimi tymi skokowo ale to nie jest że znudzony czy coś tylko on się z nerwów tak uspił ze strachu nie pomagaj sobie girą tym postumentem nie wolno masz odrzutowe wszystko nie wierzy będzie się chwycił siedzeń wszędzie nie wiem chyba na zawsze ta jest ale że normalnie ogień i o tym wie no widziała przy przebieganiu się w chacie co tam ma pod tym no pod spodem tu jedzie w autobusie ma perfumy duszne trochę za mocne ten się ciągle gapi ale jak się na niego ten popatrzy to się odwraca niby głowę a całe te gałki oczne to to mu zostaje i się zatrzymuje ta głowa o nie kątami spojówkami tu ja takie ma oczy głuche do przodu przez to ściany wszystko wszystkie robią mi się w dal od lamp chyba tak mam jest mówiony do mnie niby słyszę ale mi się łączy to ze światłem że mam no audio i wideo jednym tym kablem takie eurozłącze ze wszystkimi razem w ogóle znowu wszystkich widzę coś włożę do buzi i to mnie obudzi bo jest dobre i mocno słone bo dookoła to tylko szumi i szumi krany każdy się kąpie ten tu dalej reperuje smrody idą z rury albo z niego tam zmieszane to jest na całą chatę mi to idzie owłosienie to jest inna rasa ci robole tutaj cygan drze mordę na wszystkie bachory swoje ja go nie rozumiem ale wygląda mi że jest głupkiem robotem tylko że nosi różowe stroje a to go przynajmniej tam za coś lubię tak jak Göringa za te mundury wszystkie coraz głębiej wchodzę w zamyślenie ale nic nie myślę mam tylko uczucie trochę jadę pustym tirem bez niczego w sobie pogłos tu halowy mam w naczepie dookoła grawitacja jest że ci mówię wyciska kołki rozporowe Jezus dostaje ostrych rysów normalnie i w ogóle ich jest dwóch chyba nie wiem wiszą z bracholem za szybami się robi szybko i ciemno można rękę wystawić się zmoczy granatową wodą tu widać jak ten to się robi takie jakby fale ten już o tej porze tam w portierni sobie otworzył te gołąbki wszystkie stoiki i nimi śmierdzi no i już ci nie wyda kluczy też ma widok na całe wszystko i wszystkich telewizory drewniane kolor ten rubiny na nich wszystko widzi ten tutaj titititit tam coś ma do powiedzenia niby może ciekawego nawet ale już tam sobie spokój dał ręką powiedział tego po piwie tutaj normalnie ale potargało go wszystko go omija się zwiesił tu na tych schodach i cała dzielnica tutaj się mu tak przewala ten że niby tego nie ogląda ważniejsze ma tam sprawy swoje te zajęcia ale stoi tu tak w gaciach chyba z godzinę i ogląda i ogląda i ogląda

(oprac. Magdalena Duraj)

Załącznik 3

Dorota Maślowska *Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną* (fragment)

Najpierw ona mi powiedziała, że ma dwie wiadomości dobrą i złą. Przechylając się przez bar. To którą chcę najpierw. Ja mówię, że dobrą. To ona mi powiedziała, że w mieście jest podobno wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną. Ja mówię, że skąd wie, a ona, że słyszała. To mówię, że wtedy złą. To ona wyjęła szminkę i mi powiedziała, że Magda mówi, że koniec między mną a nią. To ona mrugnęła na Barmana, że jakby co, ma przyjść. I tak dowiedziałem się, że ona mnie rzuciła. To znaczy Magda. Chociaż było nam dobrze, przeżyliśmy razem niemało miłych chwil, dużo miłych słów padło, z mojej strony jak również z niej. Z pewnością. Barman mówi, żebym kładł na niej laskę. Chociaż to nie jest tak proste. Jak dowiedziałem się, że tak już jest, chociaż raczej, że już nie ma. to nie było tak, żeby ona mi to powiedziała w szczerze oczy, tylko stało się akurat na tyle inaczej, że ona mi to powiedziała poprzez właśnie Arletę. Uważam, że to było jej czyste chamstwo, prostactwo. I nie będę tego ukrywał, chociaż to była moja dziewczyna, o której mogę powiedzieć, że dużo zaszło między nami różnych rzeczy zarówno dobrych i złych. To przecież nie musiała mówić tego przez koleżankę w ten sposób, że ja się dowiaduję ostatni. Wszyscy wiedzą od samego początku, gdyż ona powiedziała to również innym. Mówiła, że ja to jestem raczej bardziej wybuchowy i że musieli mnie przygotować do tego faktu. Boją się, że coś mi odpierdoli, bo raczej tak zawsze było. Mówiła, żebym wyszedł pooddychać. Dała mi te swoje fajki z gówna. Tymczasem ja czuję tylko smutek bardziej niż cokolwiek. Jeszcze żał, że nie zostało mi to powiedziane w cztery oczy przez nią. Chociaż jedno słowo.